

מַצִּילִין מִזֶּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. מָאִי – במה מדובר במשנה, לֹא – האם
 אין מדובר באופן דָּלָא אֲכָל עדיין סעודה ליל שבת, ומצילים מזון רק
 לשלש סעודות, היות שרק שלש סעודות חייב אדם לאכול בשבת
 ולא ארבע, ומוכח שמשנתנו סוברת כחכמים ולא כרבי חידקא
 המחייב אכילת ארבע סעודות בשבת.
 דוחה הגמרא: לֹא – אין מדובר שעדיין לא אכל סעודת ליל שבת,
 אלא מדובר דָּאֲכָל כבר סעודת ליל שבת, ולכן מצילין מזון רק
 לשלש סעודות ולא לארבע, כי עתה אין לפניו אלא חובת אכילת
 שלש סעודות ביום, וכדעת רבי חידקא.
 הוכחה אחרת ממשנתנו. שנינו במשנתנו: נפלה דליקה בַּשְּׁחֲרִית,
 מַצִּילִין מִזֶּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. מָאִי לֹא – האם אין מדובר באופן דָּלָא
 אֲכָל עדיין כלל סעודה ביום, ומצילין מזון רק לשתי סעודות, היות
 וביום יש חיוב לאכול רק שתי סעודות, ומוכח שמשנתנו סוברת
 כחכמים ולא כרבי חידקא הסובר שביום עצמו וללא סעודת ליל
 שבת יש חיוב לאכול שלש סעודות.
 דוחה הגמרא: לֹא – אין מדובר שעדיין לא אכל ביום, אלא מדובר
 דָּאֲכָל כבר סעודה אחת ביום, ולכן מצילין מזון רק לשתי סעודות, כי
 עתה אין לפניו אלא חובת אכילת שתי סעודות, וכדעת רבי חידקא
 שיש חיוב לאכול ביום עצמו שלש סעודות.
 הוכחה אחרת ממשנתנו. שנינו במשנתנו: נפלה דליקה בַּמָּנְחָה,
 מַצִּילִין מִזֶּן סְעוּדָה אַחַת. מָאִי לֹא – האם אין מדובר באופן דָּלָא
 אֲכָל עדיין סעודה שלישית, ומצילין מזון רק לסעודה אחת, היות
 שבזמן מנחה כבר אין לפניו אלא חובת אכילת סעודה אחת, ומוכח
 שלא כרבי חידקא, כי לדעתו אם לא אכל סעודה שלישית, עליו
 לאכול שתי סעודות.
 דוחה הגמרא: לֹא – אין מדובר שלא אכל סעודה שלישית, אלא
 מדובר דָּאֲכָל כבר סעודה שלישית, ואין לפניו אלא חובת סעודה
 רביעית, ולכן מצילין מזון רק לסעודה אחת.
 הוכחה אחרת ממשנתנו. אומרת הגמרא: וְהָאֵל מְדַקְדָּנִי – והרי מכך
 שנינו בסיפא של משנתנו, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, לְעוֹלָם וְאִפִּילוּ אִם
 כבר אכל חלק מן הסעודות, מַצִּילִין מִזֶּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, מִכָּלֵל
 דִּתְנָא קָמָא שְׁלֹשׁ סְבִירָא לִיה – מוכח שגם תנא קמא סובר שאין
 חיוב לאכול יותר משלש סעודות, שהרי בדעת רבי יוסי ברור שחולק
 על רבי חידקא, שהרי לדעתו אין מספר הסעודות שמותר להציל
 תלוי במספר הסעודות שעדיין עליו לאכול, אלא תלוי במספר
 הסעודות שחובה לאכול בשבת, ומכך שלא התיר אלא הצלת מזון
 שלש סעודות, מוכח שבשבת יש חובה לאכול רק שלש סעודות, ואם
 כן גם בדעת תנא קמא מוכח שחולק על רבי חידקא, שהרי לא נחלק
 תנא קמא על רבי יוסי אלא על כך שאת הסעודה שכבר אכל לא
 יציל, אבל אינו חולק על רבי יוסי בכך שמספר הסעודות שחייב אדם
 לאכול בשבת הוא שלש ולא ארבע.
 מסיקה הגמרא: אֵלָּא מְחוּוָּרָא מִתְּנִיתִין – אלא ברור הדבר
 שמשנתנו היא דָּלָא אֲכָל כְּרַבִּי חִידְקָא.
 הגמרא דנה כדעת מי שנויה המשנה במסכת פאה. מבררת הגמרא:
 וְהָאֵל דִּתְנָא בַּמַּסְכַּת פָּאָה (פ"ח מ"ז), מִי שֵׁנִישׁ לוֹ מִזֶּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, לֹא
 יִשּׁוּל מִן הַתְּמָחוּי – קערה גדולה שגובים בה מאכל מבעלי בתים
 ומחלקים ממנה לעניים שתי סעודות בכל יום, ומי שיש לו מזון שתי
 סעודות לא יטול ממנה, שלא יזא גזול עניים. ומי שיש לו מִזֶּן אֲרֻבַּע
 עֶשְׂרֵה סְעוּדוֹת, לֹא יִשּׁוּל מִן הַתְּמָחוּי, שיש בה מעות לפרנס עניים בני
 טובים שזולזל הוא להם ליטול אוכל מן התמחוי, ומחלקים להם בכל
 ערב שבת מעות לארבע עשרה סעודות שיספיק להם לכל ימי
 השבוע. מִנִּי – כדעת מי שנויה משנה זו שמבואר בה שמספר
 הסעודות בשבוע הוא ארבע עשרה, לֹא רִבְּנָן וְלֹא רַבִּי חִידְקָא, דֹּאִי
 נאמר שרִבְּנָן היא, קשה שהרי חֲמִשָּׁה הָיוּ – לשיטתם יש לאדם
 בשבוע צורך לחמש עשרה סעודות, שתי סעודות לכל יום ושלש
 לשבת, וְאִי נאמר שרַבִּי חִידְקָא היא, קשה שהרי שֵׁית סְרִי הָיוּ –

לשיטתו שש עשרה סעודות צריך אדם לשבוע, שתיים לכל יום
 וארבע לשבת.
 משיבה הגמרא: לְעוֹלָם המשנה בפאה כדעת רִבְּנָן היא שנויה,
 הסוברים שחייב אדם לאכול בשבת שלש סעודות, ואף על פי כן מי
 שיש לו מזון לארבע עשרה סעודות לא יטול מהקופה, משום
 דְּאִמְרִינָן לִיה, מָאִי דְּבָעִית לְמִיבֵל בְּאִפְיֻקָּי שְׁבִיתָא אֲכִלְיָה בְּשִׁבְתָּא
 – את הסעודה שהיית רוצה לאכול במוצאי שבת, תקדים ותאכלנה
 ביום השבת סמוך לחשכה, ובמוצאי שבת לא תאכל עוד סעודה,
 ויספיקו לך ארבע עשרה סעודות בשבוע.
 לאחר שהעמידה הגמרא את המשנה בפאה כחכמים, היא מבררת
 האם אכן לא ניתן להעמידה כרבי חידקא, שואלת הגמרא: לִימָא –
 האם אכן נאמר שמשנה זו כְּרַבְּנָן הִיא וְלֹא כְּרַבִּי חִידְקָא, כי לדעת
 רבי חידקא לא די בארבע עשרה סעודות בשבוע. משיבה הגמרא:
 אִפִּילוּ תִימָא רַבִּי חִידְקָא – אפילו אם תאמר שהמשנה בפאה כרבי
 חידקא היא, לא תקשה ממה שמבואר שם שדי לאדם ארבע עשרה
 סעודות בשבוע, משום דְּאִמְרִינָן לִיה, מָאִי דְּבָעִית לְמִיבֵל בְּמַעְלֵי
 שְׁבִיתָא אֲכִלְיָה לְאִוְרָתָא – את הסעודה שהיית רוצה לאכול בערב
 שבת, תאחר ותאכלנה בליל שבת, ובנוסף את הסעודה שהיית רוצה
 לאכול במוצאי שבת, תקדים ותאכלנה בשבת סמוך לחשיכה,
 ויספיקו לך ארבע עשרה סעודות בשבוע.
 דוחה הגמרא: וְכִי כֹלִי יוֹמָא שְׁבִיתָא בְּתַעֲנִיתָא מוֹתְכִינָן לִיה
 – כל היום של ערב שבת נושיבנו בתענית ולא יאכל כלום, שהרי את
 הסעודה שהיה עליו לאכול ביום ששי, דוחה לליל שבת.
 הגמרא מיישבת את המשנה בפאה באופן אחר גם לדעת רבי חידקא:
 אֲלָא לְעוֹלָם המשנה סוברת או כחכמים או כרבי חידקא, ואף על פי
 כן מי שיש לו מזון ארבע עשרה סעודות לא יטול מהקופה, משום
 דְּהָא מִנִּי – לפי מי נשנית משנה זו, רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר, עֲשֵׂה
 שְׁבִיתָא חוֹל וְאֵל תַּצְטַרֵּךְ לְבִרְיוֹתָא, כלומר, לא יטיל אדם על אחרים
 את כבוד שבתותיו, ולפיכך אם יש לו מזון לשתי סעודות בשבת כמו
 בחול לא יטול מן הצדקה.
 לאחר שנתברר שפסיקא זו של המשנה בפאה יכולה להתיישב
 לדברי הכל, דנה הגמרא בתחילת המשנה, אם אף היא יכולה
 להתיישב לדברי הכל. אומרת הגמרא: וְהָאֵל דִּתְנָא בַּמַּסְכַּת פָּאָה (פ"ח מ"ז), אִין
 פְּוָתִיתִין לְעֵנִי שאין לו מה לאכול הַעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמִקוֹם ואינו לן
 במקום שהגיע אליו, מִכָּבֶד לַחַם הַנֶּקֶנָה בְּפִגְוִנְדִּין וְאִין מִן מִטְבֵּעַ,
 ושיעור זה נותנים לו כאשר מִאֲרֻבַּע סָאִין בְּסָלַע – מחזיר ארבע סאין
 חטים הוא סלע, שאז אפשר לקנות בפונדיון כבר העשוי מרבע קב
 חטים, שהוא שיעור שתי סעודות, כדי שיהיה לו סעודה אחת ליום
 ואחת ללילה. ואם לן אצלם בלילה, נִתְּנִין לוֹ פְּרֻנְסָתָא וְצוּרִין
 לִינָה, וְאִם שְׁבִיתָא אצלם בשבת, נִתְּנִין לוֹ מִזֶּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת לצורך
 שבת, כלומר שבערב שבת מוסיפים לו על מזון שתי הסעודות, עוד
 מזון לשלש סעודות שיהיה לו גם עבור שבת. לִימָא – האם נאמר
 שמשנה זו כְּרַבְּנָן הִיא, שסוברים שחייבים לאכול בשבת רק שלש
 סעודות, וְלֹא כְּרַבִּי חִידְקָא, שהרי לדעתו היה צריך ליתן לו לשבת
 ארבע סעודות.
 דוחה הגמרא: לְעוֹלָם אפשר לומר שהמשנה היא כְּרַבִּי חִידְקָא, וּבְגִזְזִין
 דְּאִיבָא סְעוּדָה בְּתַרְיָה – שיש לעני סעודה אחת שהביא עמו,
 דְּאִמְרִינָן לִיה, הָא דְּאִיבָא בְּתַרְדָּא אֲכִלְיָה – הסעודה שיש אתר תאכל
 בערב שבת, וממילא יספיקו לך מזון חמש הסעודות שקיבלת מבני
 העיר, כי ארבע מהם תאכל בשבת, ואת החמישית תאכל במוצאי
 שבת.
 מקשה הגמרא: וְכִי אֵוִיל בְּרִיקָן אֵוִיל – וכי לאחר השבת בעזבו את
 העיר, ילך לדרוכו ריקם בלא שיהיה אצלו סעודה אחת. מתרצת
 הגמרא: דְּמִלּוּוִינָן לִיה סְעוּדָה בְּתַרְיָה – שנותנים לו ביום ראשון עוד
 סעודה לדרך.
 שנינו במשנה בפאה (פ"ח מ"ז), שעני הנודד ממקום למקום, ובא לאיזו עיר

1 ודעתו ללון בה, שמלבד מזון שתי סעודות שמקבל, נותנים לו 'פרנסת
2 לינה'. הגמרא מבררת מזה היא 'פרנסת לינה': **מאי פרנסת לינה**, הרי
3 כבר קיבל מזון שתי סעודות, ואחת מהם היא שיהיה לו סעודה
4 בלילה. **אמר רב פפא**, 'פרנסת לינה' אינה מזון לאכילה, אלא היא
5 **פוריא** - מיטה, ו**בִּי סדיא** - לבדים [-מין אריג] להניח תחת
6 מראשותיו במקום הכר.
7 הגמרא מביאה ברייתא אודות הדחת קערות בשבת: **תנו רבנן**,
8 **קערות שאכל בהן בשבת ערבית** [-בלילה], **מדיחן** כדי שיהא ניתן
9 **לאכול בהן** בסעודת שחרית, שהיות והדחה זו היא לצורך שבת, היא
10 מותרת. וקערות שאכל בהן **בשחרית**, **מדיחן** כדי שיהא ניתן **לאכול**
11 **בהן בפעריים**. וקערות שאכל בהן **בפעריים**, **מדיחן לאכול בהן**
12 **במנחה** - בזמן הראוי לתפילת מנחה. אבל קערות שאכל בהן **מן זמן**
13 **המנחה ואילך**, **שוב אינו מדיח**, משום ששוב אינו אוכל עוד סעודה
14 בשבת, ונמצא שהדחה זו היא לצורך חול, ואסור להכין בשבת
15 לצורך חול. **אבל פוסות וקיתוניות וצלוחיות** שהם מיני כלי שתייה,
16 **מדיח והולך כל היום בולו**, **לפי שאין קבע** [-זמן קבוע] **לשתיה**,
17 ובמשך כל היום צריכים את הכוסות לשתות בהם, וגם מן המנחה
18 ואילך, הדחתן היא לצורך שבת.
19 הגמרא מביאה שמועה במעלת האוכל של סעודות בשבת: **אמר**
20 **רבי שמעון בן פזי** **אמר רבי יהושע בן לוי** **משום** [-בשם] **בר**
21 **קפרא**, **כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות**,
22 **מחבלו של משיח** - מהיסורים שיהיו בדור שהמשיח יבוא, ו**מדינה**

23 **של גיהנם** - ומן העונש הצפוי לרשעים בגיהנם, ו**ממלחמת גוג**
24 **ומגוג**.
25 הגמרא מבארת שדבר זה נלמד בגזירה שוה 'יום' 'יום'. אומרת
26 הגמרא: שינצל **מחבלו של משיח** נלמד בגזירה שוה 'יום' 'יום', **בתיב**
27 **הכא** לגבי שבת 'יום', שנאמר (שמות טז כד) **ויאמר משה אכלוהו היום**,
28 **ובתיב התם** בנבואת מלאכי על ביאת המשיח 'יום', שנאמר (מלאכי ג
29 כג), **הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול**
30 **והנורא וגו'**, שהוא קודם שיבוא המשיח, ללמד שעל ידי סעודות
31 שבת ינצל מהיסורים שיהיו קודם בואו.
32 ושינצל **מדינה של גיהנם** גם נלמד בגזירה שוה 'יום' 'יום', **בתיב**
33 **הכא** לגבי שבת 'יום', **ובתיב התם** לגבי גיהנם 'יום', שנאמר (צפניה א
34 טו) **'יום עברה היום ההוא'**, ללמד שעל ידי סעודות שבת ינצל מדינה
35 של גיהנם.
36 ושינצל **ממלחמת גוג ומגוג** גם נלמד בגזירה שוה 'יום' 'יום', **בתיב**
37 **הכא** 'יום', **ובתיב התם** בענין מלחמת גוג ומגוג 'יום', שנאמר (יחזקאל
38 לח יח) **'פיום בא גוג'**, ללמד שעל ידי סעודות שבת ינצל ממלחמת גוג
39 ומגוג.
40 **אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי**, **כל המענג את השבת נותנין לו**
41 **נחלה בלי מצרים** - בלי קץ וגבול, **שנאמר** (ישעיה נח יד) **לאחר הפסוק**
42 **וקראת לשבת עונג'**, **אז תתענג על ה'** **והרפכתיו על כמתי ארץ**
43 **והאכלתיו**

שבת דף קיה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קיט

אֵינִי – והרי זה אינו נכון, דקשה על זה, וכי מותר לגמור הלל בכל
יום, והאמר מר, הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף,
שנביאים הראשונים תיקנו לומר הלל בזמנים מיוחדים לשבח
והודיה, וזה הקורא תמיד שלא בזמנה, אינו אלא כמזמר שיר
ומתלוץץ. מתרצת הגמרא: כִּי קָאָמְרִין – מה שאמר רבי יוסי "הא
חלקי מגומרי הלל בכל יום", כוונתו היתה בַּסִּפּוּקִי דְּמִזְמָרָא – בשני
מזמורי הילולים שהם 'הללו את ה' מן השמים' (תהלים קמח), ו'הללו
א-ל בַּקִּדְשׁ' (שם קט).
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִמִּתְפַּלְלִים עִם דְּמִדּוּמֵי חֻמָּה, כלומר
כשהחמה אדומה, והיינו תפילת שחרית מיד אחרי הנץ החמה,
ותפילת מנחה סמוך לשקיעה.
אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִצְוָה לְהִתְפַּלֵּל עִם
דְּמִדּוּמֵי חֻמָּה. אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, מָאִי קָרָא – מהו הפסוק בו נרמז דבר
זה, שנאמר (שם עב ה) 'וַיִּרְאוּ אֹתָם עַם שְׁמֶשׁ וּלְפָנֵי יְרַח דּוֹרִים',
וַיִּירָאוּ עִם שִׁמְשׁ' היינו תפילת שחרית שצריכה להיות עם הנץ
החמה, ו'ולפני ירח' זו תפילת מנחה שצריכה להיות קודם אור הירח,
עם שקיעת החמה, כלומר בעוד השמש לא שקעה.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִמִּתְפַּלְלִים בְּחֻלֵּי מַעֲיִים, שמתייסרים
ביסורים ומתמרקרים עונותיהם, דָּאָמַר מַר, רִבּוּן שֶׁל צְדִיקִים מִתִּים
בְּחֻלֵּי מַעֲיִים, כדי למרק עונותיהם.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִמִּתְפַּלְלִים בְּדֶרֶךְ מִצְוָה – מן המתים בעת
שעוסקים במצוה.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִמִּכְנִיסֵי שֶׁבֶת בְּמִסְבֵּי, שמכניסים
שבת מבעוד יום, מפני שטבריה נמוכה וההרים שסביבותיה מסתירים
את אור השמש וסבורים שחשכה כשעדיין יום. וּמִמִּצְיָאֵי שֶׁבֶת
בְּצִפּוּרֵי, שיושבת בראש ההר, ובעוד ששוקעת החמה נראה שם אור
גדול וסבורים שעדיין לא שקעה החמה, ומאחרים להוציא את
השבת.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִמּוֹשִׁיבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שהם החונים
(השומרים) שמאספים את התלמידים בכל יום לבוא לבית המדרש,
וְלֹא מִמִּעֲמִידֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שהם הממונים לומר הגיע העת לעמוד
ולאכול.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִנִּבְנֵי צִדְקָה הָאוֹסְפִים צִדְקָה, וְלֹא
מִמִּתְחַלְקֵי צִדְקָה לַעֲנִיִּים, שהמחלקים עליהם לבדוק כל אחד ואחד
כמה הוא צריך, ופעמים שדעתם קרובה לרחם על עני אחד ולחלוק
לו יותר מן הצריך לו, וכן פעמים שנותנים לו פחות מהצריך לו.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִמֵּי שְׁחֹשְׁרֵין אוֹתוֹ בַּעֲבִירָה, וְאֵין בּוֹ
עֲבִירָה זֶה. אָמַר רַב פֶּפְסָא, לִידֵי חֲשָׁדִן וְלֹא הָוָה בִּי – אותי חשדו
ולא היה בי הדבר שבו נחשדתי.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֲמֵשׁ פְּעִילוֹת בְּעֵלְתִּי, ובכך נִמְעָתִי חֲמֵשָׁה אַרְבִּים
בְּיִשְׂרָאֵל, שילדתי חמשה בנים חשובים כארזים. מבררת הגמרא:
וּמֵאֵין אֵינִן – וּמֵי אֵלוֹ, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי, וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי
יוֹסִי, וְרַבִּי חֲלֶפְתָּא בְּרַבִּי יוֹסִי, וְרַבִּי אֲבָמִיֶּלֶךְ בְּרַבִּי יוֹסִי, וְרַבִּי מְנַחֵם
בְּרַבִּי יוֹסִי.
מקשה הגמרא: וְהָאֵיכָא – והרי יש את וְרַבִּימִם שהוא בנו של רבי
יוסי, ומדוע לא נמנה. מתרצת הגמרא: חֵינִין וְרַבִּימִם חֵינִין מִנְּהֵם –
מנחם זהו ורדימס, וְאֵמָּא קָרִי לִיה – ולמה נקרא שמו וְרַבִּימִם, מפני
שפָּנִיו דּוּמִין לוֹרֵד, כלומר נאות כורד.
מקשה הגמרא: לְמִימָרָא – האם ניתן לומר דְּרַבִּי יוֹסִי מִצְוָה עֲזֹנָה לֹא
קָנִים, שהרי אמר שבעל רק חמש בעילות. מתרצת הגמרא: אֱלָא
אֵימָא – אלא כך תאמר שרבי יוסי אמר, חֲמֵשׁ פְּעִילוֹת בְּעֵלְתִּי
וְשִׁנְיָתִי מִיד פַּעַם שְׁנִיָּה, כדי שיהיו לי בנים זכרים.
הגמרא מביאה כמה מאמרותיו של רבי יוסי שהשתמש בלשון 'מימי':
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֵף מִשִּׁיחַת חוֹלִין שְׁלִי יֵשׁ לְלַמּוֹד חֲכָמָה, שְׁמִימִי לֹא
קָרִיתִי לְאִשְׁתִּי 'אִשְׁתִּי', וְלִשְׁוֹרִי 'שׁוֹרִי', אֱלָא לְאִשְׁתִּי 'בִּיתִי', שהיא
עיקר של בית, וְלִשְׁוֹרִי 'שְׂדֵי', שהוא עיקר של שדה.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִימִי לֹא נִסְתַּבְּלִיתִי בְּמִילָה שְׁלִי, מרוב צניעות.

המשך בעמוד קנז

נִחַלְתָּ יַעֲקֹב אֲבִיךָ וגו', הרי שהמענג את השבת יקבל נחלה כיעקב,
ולא נחלה כפי שהובטחה לאברהם, שְׁבִתוֹב בּוֹ (בראשית יג ז') 'קוֹם
הַתְּהַלֵּךְ בְּאַרְצֵיךָ לְאַרְבֶּה וגו' וְלָרַחֵקָה בִּי לָךְ אֶתְנַנְהּ, ומשמע ארץ זו
ולא יותר, וגם לא נחלה כפי שהובטחה ליצחק, שְׁבִתוֹב בּוֹ (שם כו א)
'כִּי לָךְ וְלִירוּשָׁלַם אֶתְּ אֵת כָּל הָאֲרָצָה הָאֵל' – (האלו) ולא יותר, אֱלָא
בְּיַעֲקֹב שְׁבִתוֹב בּוֹ (שם כח ד') 'וְיִפְרָצָה יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנִנְבְּחָה, בלי
גבול.
רַב נְחֻמִּין בַּר יִצְחָק אָמַר, כל המענג את השבת נִיצוֹל מִשְׁעִבּוֹד
המלכויות שבְּנִלְיוֹת, דבר זה נלמד ממה דְּכָתִיב הָכָא (ישעיה נח יג-יד)
בַּעֲנִין הַשְּׁבֶת, וְקִרְאָתָה לְשֶׁבֶת עֲנָן וגו' וְהִרְבַּבְתִּיהָ עַל בְּמִתֵּי אֲרִי',
וְכָתִיב הָהֵם (דברים לג כט) בברכת משה את בני ישראל לפני מותו,
'אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל וגו' וְיִכְשְׁוּ אֲבִיכָה לָךְ וְאֶתָּה עַל בְּמִוְתֵימָה תִּדְרֹךְ',
וכמו ששם הלשון במות – (בְּמִוְתֵימָה) נאמר לגבי זה שאובי ישראל
ישועבדו תחתיו, כך גם הלשון במות הנאמר כאן – (בְּמִתֵּי) מלמד,
שהמענג את השבת ישועבדו תחתיו אובי ישראל וינצל משעבודם.
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשְּׁבִת נִוְתָנִין לוֹ מִשְׁאָלוֹת
לְבֹ, שְׁנָאֵמַר (תהלים לו ד) 'וְהִתְעַנְגַּ עַל ה' וְיִתֵּן לָךְ מִשְׁאָלוֹת לְבָד', עֲזֹנָה
זֶה – (וְהִתְעַנְגַּ) שכתוב בפסוק אֵינִי יוֹדֵעַ מָהוּ, שהרי לא מצינו
שמותו להתענג ולילך אחר המותרות, כְּשֶׁהוּא אָמַר (ישעיה נח א)
'וְקִרְאָתָה לְשֶׁבֶת עֲנָן', הֵינִי אָמַר שׁוֹה עֲזֹנָה שְׁבֶת, ועל כך מסיים
הפסוק 'וְיִתֵּן לָךְ מִשְׁאָלוֹת לְבָד', הרי שהמענג את השבת נותנים לו
משאלות לבו.
מבררת הגמרא: בְּמָה מַעֲנֵגוֹ את השבת. משיבה הגמרא: רַב יְהוּדָה
בְּרִיהַ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁלְתָּ מִשְׁמִיָּה דְּרַב אָמַר, בְּתַבְשִׁיל שֶׁל
תְּרִידִין – (סלק) וְדִינִים וְדוֹלִים וְרָאשֵׁי שׁוּמִין, שהם דברים חשובים. רַב
חִיָּא בַּר אֲשִׁי אָמַר רַב, אֲפִילוֹ אִם עוֹשֶׂה רַק דְּבָר מוֹעֵט מִשּׁוּם
שֶׁהִשְׁעָה דְּחוּקָה לוֹ, וְלִכְבוֹד שֶׁבֶת עֲשָׂאוֹ, הָרִי זֶה עֲזֹנָה שֶׁבֶת, כִּיֹּן
שֶׁעָשָׂא לְכַבּוֹד שֶׁבֶת.
שואלת הגמרא: מָאִי הִיא – מהו דבר מועט שעושה אותו לכבוד
שבת. משיבה הגמרא: אָמַר רַב פֶּפְסָא, כְּסָא דְּהֶרְסָנָא – דגים קטנים
מטוגנים בשומן קריבים ובקמח.
הגמרא מביאה כמה שמורות במעלת שמירת שבת: אָמַר רַבִּי חִיָּא
בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַמְשַׁמֵּר שֶׁבֶת בְּהִלְכָתוֹ בְּלֹא לַחֲלוֹל,
אֲפִילוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה [בְּדוֹר] אֲנֹשׁ, שהם התחילו לעבוד עבודה
זרה, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כֵּךְ, שְׁנָאֵמַר (ישעיה נב ב) 'אֲשֶׁרִי אֲנֹשׁ נִעְשָׂה וְאֵת
וְגו' שֶׁמֶר שֶׁבֶת מוֹחֲלִין, אֵל תִּקְרֵי – אל תקרא בפסוק 'מוֹחֲלִין' אֱלָא
'מוֹחֲלוֹ לוֹ', לומר, שכל השומר שבת אפילו עובד עבודה זרה מוחלץ
לו.
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֲלֻמִּי – אֵילוֹן שְׁמֵרוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁבֶת
רָאשֻׁנָה לאחר שנצטוו על שמירת שבת, לֹא שְׁלֵמָה בְּהֵן אוֹמָה
וְלִשְׁוֹן, שְׁנָאֵמַר (שמות כז טו) לאחר שמשח רבינו אמר שלא לצאת
ללקוט מן הבשר, וְיָחִי בְּיָוִם הַשְּׁבִיעִי יִצְאוּ מִן הָעֵץ לִלְקוֹט, ובכך
חיללו את השבת, וְכָתִיב בְּתִרְיָה – לאחר מכן, לאחר פרשה זו (שם יז)
ח' וְיָבֹא עֲמִלֵק וְיִלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל, הרי שעמלק בא להלחם עם
ישראל רק לאחר שחיללו את השבת, אבל אילו שמרו שבת ראשונה
לא היה יוצא להלחם עממה.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם – (בשם) רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, אֲלֻמִּי – (אֵילוֹן)
מִשְׁמֵרִין יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שֶׁבֶתוֹת בְּהִלְכָתוֹ מִיָּד נִנְאָלִים, שְׁנָאֵמַר (ישעיה)
נב ד' בַּה אָמַר ה' לְפָרְסִים – מי שאינם יכולים להוליד אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ
אֶת שְׁבִתוֹתֵי, ומשמע שתי שבתות, וְכָתִיב בְּתִרְיָה – ונאמר לאחר
פסוק זה (שם נז ט), וְהִנְיָאוֹתֵים אֵל הַר קְדִשִׁי וגו', הנאמר לגבי
הגאולה.
הגמרא חוזרת למצות אכילת שלש סעודות, ומביאה על כך שמועה
בשם רבי יוסי שאמר "הא חלקי וכו', ואגב זה מביאה שמועות
נוספות שהשתמש בהם רבי יוסי בביתו זה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי
מִאוֹכְלֵי שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשֶׁבֶת.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יְהֵא חֲלָקִי מִגּוֹמְרֵי הַלֵּל בְּכָל יוֹם. מקשה הגמרא:

1 מקשה הגמרא: **אֵינִי** – והרי זה אינו נכון, דקשה על זה, **וְהָאָמְרוּ לִיה**
 2 **לְרַבִּי, מַאי מַעֲמָא** [–מדוע] **קָרְאוּ לָד' רַבִּינוּ הַקָּדוֹשׁ, אָמַר לָהּ,**
 3 **מִשּׁוּם שְׂמִימִי לֹא נִסְתַּכַּלְתִּי בְּמִלָּה שְׁלִי,** ואם גם רבי יוסי לא
 4 הסתכל במילה שלו היו צריכים לקרוא גם לו 'רבינו הקדוש'. מתרצת
 5 הגמרא: **כְּרַבִּי מִלְּתָא אַחֲרִיתִי הָיָה בֵּיהּ** – אצל רבי היה בו דבר אחר,
 6 שלכן נקרא 'רבינו הקדוש', **שְׁלֹא הִכְנִיחַ יְדוֹ תַּחַת אֶבְנָיו** – מן
 7 האבנט ולמטה.
 8 **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִיָּמִי לֹא רָאוּ קוֹרוֹת בֵּיתִי אִמְרֵי חֲלוּקִי** – את
 9 התפירות שבחלוקי שמבפנים, כי היה פושט חלוקו כמו שלובשו דרך
 10 ראשו, כלומר, שהיה מושכו ושולפו דרך ראשו מבלי להפוך אותו
 11 [את הצד הפנימי לחוץ, שבכך היו מתגלים תפירות חלוקו] דרך
 12 שוליו, ובזמן זה היה יושב במיטתו ומכסה את עצמו תחילה בסדין
 13 משום צניעות.
 14 **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִיָּמִי לֹא עָבַרְתִּי עַל דְּבָרֵי חֲבֵרִי,** אלא מה שאומרים
 15 לי לעשות אני עושה, ואף שיוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי שְׂאִינִי כֶּהֱן, אִם
 16 אֲזַמְּרִים לִי חֲבִירִי, עָלָה לְדוֹכֵן לְנִשְׂיַאת כַּפִּים, אֲנִי עוֹלָה כְּדִי לֹא
 17 לעבור על דברי חבירי.
 18 **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִיָּמִי לֹא אָמַרְתִּי דְּבָר וְחֲזַרְתִּי לְאַחֲזֹרִי,** כלומר שאם
 19 בא מי שדיברתי עליו ושאלני האם אמרתי עליו כך, לא חזרתי בי
 20 לומר לא אמרתי, משום שמתחילה אמרתי אמת, וסבר רבי יוסי

21 שבאופן זה, אין בזה משום לשון הרע.
 22 הגמרא מביאה כמה שמועות של אמוראים שהשתמשו בביטוי 'תיתי
 23 לי': **אָמַר רַב נַחֲמָן, תִּיתִי לִי** – ישולם שכרי דְּקַיִימִית [–שקיימתין
 24 שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בַּשָּׁבָת.
 25 **אָמַר רַב יְהוּדָה, תִּיתִי לִי, דְּקַיִימִית עֵינֵן תִּפְלָה,** כלומר, שהתפללת
 26 בכוונת הלב.
 27 **אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, תִּיתִי לִי, דְּלֹא סָגִינָא** – שלא
 28 הלכתי אַרְבַּע אַמּוֹת בְּגִילּוֹי הָרֹאשׁ.
 29 **אָמַר רַב שִׁשְׁתִּי, תִּיתִי לִי, דְּקַיִימִית מְצוֹת תְּפִילִין** – שלא הלכתי
 30 ארבע אמות בלא תפילין. **וְאָמַר רַב נַחֲמָן, תִּיתִי לִי, דְּקַיִימִית מְצוֹת**
 31 **צִיצִית** – שלא הלכתי ארבע אמות בלא ציצית.
 32 **אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף לְרַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַבָּה, אֲכַנּוּד בְּמַאי זְהִיר טָפִי**
 33 **– באיזה מצוה היה אביך זהיר ביותר, אָמַר לִיה, בְּמִצְוַת צִיצִית.**
 34 **יֻמָּא חַד הָיָה קָא סָלִיק בְּדַרְגָּא** – יום אחד היה עולה במדרגות,
 35 **אִיפְסִיק לִיה חוּמָא** – נקרע לו אחד החוטים שבציצית, **וְלֹא נָחִית**
 36 **וְאִתָּא בְּמָה דְּלֹא רְמִיָּה** – ולא ירד ובא מהמדרגות כל זמן שלא
 37 תיקנה.
 38 **וְאָמַר אַבְי, תִּיתִי לִי, דְּכִי חֲזִינָא צוֹרְפָא מְרַבְּנָן דְּשָׁלִים מִסְכָּתִּיהּ** –
 39 שכאשר אני רואה תלמיד חכם צעיר שסיים מסכת,